

**XXXII. OTDK Testnevelés és Sporttudományi
Szekció**

**A küzdősportok iskolai oktatásának követéses
vizsgálata**

Bevezetés, témaválasztás indoklása

Dolgozatom témájaként a küzdősportok és önvédelem tantervi témakör gyakorlati megvalósulásának bemutatását tűztem ki célul, egy háromlépéses longitudinális vizsgálaton keresztül a pécsi testnevelők megkérdezésével.

Témaválasztásom személyes érdeklődésemnek köszönhető, ami már 6 éves koromban elkezdődött a shotokan karate űzése által.

Általános iskolai tanulmányaimat 1998/1999-es tanévben kezdtem, ugyanebben a tanévben került bevezetésre a közoktatásban a Nemzeti alaptanterv is. A küzdősportok és önvédelem tantervi témakör ekkor került be először Galla Ferenc javaslatára újonnan a Testnevelés és Sport műveltségterületbe. Tanulmányaimat három iskolában végeztem, de a küzdősportok és önvédelem tantervi témakör egyik intézményben sem szerepelt a testnevelés óráim során. Így a témára vonatkozó negatív tapasztalatom is hozzájárult ahhoz, hogy megvizsgáljam a témakör gyakorlati megvalósulásának változásait a pécsi iskolákban.

A Nemzeti alaptantervek előírásaiban több mint 15 éve szerepel a témakör, míg a kerettantervekben 13 éve, véleményem szerint ez elég hosszú idő ahhoz, hogy a témában egyáltalán nem vagy kevésbé jártas testnevelők is fel tudjanak készülni a küzdősportok oktatására. További indokként említhető, hogy kevés azon vizsgálatok száma, melyek a tantervekben előírtak gyakorlati megvalósulását igyekeznek vizsgálni, így tehát az elmélet és gyakorlat összekapcsolódására igen kevés példát találunk.

Leendő testnevelő tanárként fontosnak tartom, hogy a tantervekben előírtak, lehetőség szerint teljes mértékben megvalósuljanak a gyakorlatban. Az előírások strukturált felépítése hozzájárul ahhoz, hogy az életkori sajátosságok figyelembevételével a tanulók testi-lelki fejlesztését adekvátan végezzük el. Egyetemi tanulmányaim során éreztem azokat a hiányosságokat, amire a közoktatási testnevelés óráim során egyáltalán nem fordítottak időt a testnevelőim. Több gyakorlati tárgy teljesítése nehézséget okozott, így rendszeres egyéni gyakorlás útján értem el azt az elvárt szintet, amit sok társam már „magával hozottnak” tudhatott. A későbbiekben, ha már lehetőségem lesz tanítani, mindenképpen szeretnék majd arra törekedni, hogy átadjam azokat az ismereteket a diákoknak, amit az előírások megkövetelnek, s ezáltal biztosítsam számukra a sokoldalú és széleskörű képzést.

Úgy gondolom, hogy a mindennapos testnevelés bevezetése, óriási lehetőséget ad a pedagógusoknak az eddig csak keveset oktatott, vagy be nem mutatott sportágak megismertetésére, kipróbáltatására, az órák érdekesebbé tételére a diákok figyelmének felkeltésére.

Dolgozat célja, célkitűzései

A küzdősportok és önvédelem témakör tantervi előírásainak rövid bemutatása és vizsgálata 1998-tól napjainkig (Nemzeti alaptantervek és kerettantervek).

A küzdősportok és önvédelem témakör tantervekben előírt gyakorlati megvalósulása a pécsi iskolákban 2013/2014 I. félévére vetítve.

Összevetés - a korábbiakban más szerzők által publikált - 2002-es és a 2008-as eredményekkel, a feltételezett szemléletváltás mértékének nyomon követése érdekében.

Dolgozat hipotézisei

1. Feltételezem, hogy Pécsen az iskolai testnevelésben, a korábbi más szerzők által elvégzett vizsgálatok eredményeihez képest, a küzdősportok szervesebb részét képezik az óráknak, hiszen a bevezetés óta eltelt időszak ezt indokoltá teszi.
2. A személyi kondíciók javulását feltételezem, annak tükrében, hogy a témakör továbbképzéseken történő elsajátítása lehetővé vált, valamint a 2006-ban kiadott Képzési és Kimeneti Követelmények szó szerint említik a tárgy kötelező oktatását a felsőoktatási intézményekben.
3. Feltételezem, hogy a testnevelő tanárok maradéktalanul eleget tesznek a Nemzeti alaptanternv és kerettantervek által előírt követelmények oktatásának, ha feltételeik nem teljesen megfelelőek, akkor is valamilyen mértékben igyekeznek megoldani az oktatást.
4. Továbbá feltételezem, hogy a tárgyi feltételek nem változtak a korábbiakhoz képest, mivel az iskolákban nem történt megfelelő infrastrukturális fejlesztés.

Szakirodalmi áttekintés

Kutatásom során szembesültem azzal a ténnyel, hogy a küzdősportok iskolai helyzetével, oktatásával kevés magyar nyelvű szakirodalom foglalkozik. Az adatgyűjtés során próbáltam kiemelni azokat a műveket, amik teljes képet adnak az elmélet és a gyakorlat összekapcsolásáról és helyes megvalósításáról.

Dolgozatom Morvay-Sey és Rétsági (2010) „A küzdősportok és az önvédelem iskolai oktatásáról” valamint Morvay-Sey (2010) „Szemléletváltás a küzdősportok oktatásában.” című tanulmányok ihlették. Az általuk elvégzett kutatásokat szerettem volna továbbvizsgálni, és a korábbi eredményekkel való összehasonlítást követően a konklúziót levonni. Vizsgálatuk során arra keresték a választ, hogy a küzdősport és önvédelem tantervi témakör milyen mértékben képezi a pécsi iskolák gyakorlatanyagát, ezzel párhuzamosan összefoglalták a témára vonatkozó tantervi előírásokat.

Nagy Ernő (2000) és Morvay-Sey (2011) munkájuk során arra tettek kísérletet, hogy összegyűjtsék azokat az alapelveket, amik a küzdősportok oktatása során nélkülözhetetlenek. A két mű részletesen taglalja a bemelegítő és rávezető technikák fontosságát, a küzdőjátékok és feladatok fejlesztő és előkészítő szerepét, végezetül a judo, és önvédelem esés és dobástechnikái kerülnek bemutatásra. A képi illusztrációval való ábrázolás, segítséget nyújt a feladatok pontos értelmezésében.

Morvay-Sey (2011) nagyobb hangsúlyt fektet a küzdőjátékok és feladatok bemutatására, mint Nagy, ami azért is fontos, mert ezek a feladattípusok nem igényelnek szereket, játszhatóak akár a szabadban is, egyszerű szabályokkal rendelkeznek, ezért is kedveltek a testnevelő tanárok és a diákok körében is. Véleményem szerint, már 1. osztálytól fontos hangsúlyozni, hogy a cél nem az agresszió, az erőviszonyok tudatosítása, a másik ember bántalmazása, hanem a sportszerű viselkedés, a test-test elleni küzdelem és az önvédelem megtanulása. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a tanulók adottságai, erőviszonyai sem egyformák, ezért ügyelni kell arra, hogy a páros gyakorlatok során közel azonos képességű párok álljanak egymással szemben. Törekedni kell, arra is, hogy a párokat cserélgessük, így minden tanuló megtapasztalhatja a siker és kudarc élményét egyaránt.

A motivációs eszközök helyes megválasztásával, könnyedén megkedveltethetjük a tanulókkal a küzdősportokat. Az egyik ilyen lehetőség a küzdőjátékok alkalmazása során a versenyzés, ami lehet egyéni, páros vagy akár csapatverseny.

A gyakorlatok mellett, fontos figyelmet szentelni az elméleti alapok lefektetésére is. Véleményem szerint, a tanulók jobban magukénak érzik azokat a sportágakat, melyeknek ismerik történetét, struktúráját, versenyzési feltételeit különösen igaz ez akkor, ha a sportág olimpiai versenyszám, mint például a judo. A birkózás és az ökölvívás már az ókorban az olimpiai sportágak részét képezte, míg a judo 1964 óta, a taekwondo pedig 2000-től szerepel az olimpiákon. A küzdősportok jelenléte az olimpiákon, ösztönzően hathat a gyerekekre. Példaképeket állít eléjük, ami fizikális aktivitás mellett, akár versenyzésre is készítheti őket. Emellett fontosnak tartom kiemelni, hogy a küzdősport témakör az érettségi tételek között is szerepel, valamint az általános sportműveltség részét is képezi. Élménypedagógiai szempontból hasznos lehet, ha a tanulók edzéslátogatáson vesznek részt a küzdősport egyesületeknél, ahol mélyebb betekintést kaphatnak a küzdősportok világába, és megismerhetik az adott sportágak rituális szokásait is.

A küzdősport tantervi témakör megjelenése a Nemzeti alaptantervben és Kerettantervben sok testnevelő tanárnak nehézséget, újdonságot, kihívást okozott, mivel a 2006-os évet megelőzően, a harcművészetek nem mindenhol szerepeltek kötelezően a felsőoktatásban, továbbá a tárgyi feltételek sok iskolában nem megfelelőek a téma oktatásához. Azok a testnevelők, akik nem tanulták a tartalmakat a felsőoktatásban, továbbképzéseken szerezhetik meg az oktatáshoz szükséges tudást. 7 évente 120 kredit megszerzése az előírt a tanároknak a közoktatási munkájuk során, így lehetőség nyílik új ismeretek elsajátítására.

A küzdőjátékok és feladatok előzetes ismeret és tudás nélkül is elsajátíthatóak. Akár óra eleji bemelegítés, vagy az óra végi levezetés részét is képezhetik, egyéni, páros, és csoport feladatokkal egyaránt fűszerezve. Ezek a játékok, már rávezető gyakorlatként is funkcionálnak, előkészítve az esés – dobás - fogás és leszorítás technikákat. Az előírt játéktípusok évfolyamonként, korosztályonként változóak. A tantervi előírások mellett, más tényezőkkel is számolnunk kell, mint például a tanulók képességei, adottságai, a tárgyi feltételek, a csoport létszám, és a nemek aránya. „A küzdőjátékok során számtalan pedagógiai, pszichológiai, fizikai hatás éri a küzdelemben résztvevőket (játékosokat), így ezek alkalmazásával kiemelten fejleszthetők a motoros képességek csakúgy, mint a személyiség meghatározott szegmensei, hiszen a feladatok során lehetőség nyílik a nevelői hatások érvényesítésére.” (Morvay-Sey, 2011, 17. o.) Fejlesztő hatásai más sportágak előkészítésére is szolgálnak. „Attól függően, hogy döntően milyen képességeket fejlesztenek, megkülönböztetünk egyensúlyérzéklet, erőt, reakciógyorsaságot, mozdulatgyorsaságot (akciógyorsaságot) és állóképességet fejlesztő küzdőjátékokat.” (Morvay-Sey, 2011, 16. o.)

Morvay-Sey (2011) kitér arra a fontos tényre is, hogy a gyerekeknek problémát okoznak az érintéses feladatok, ami a test-test elleni küzdelem alapja, így előkészítő játékok gyanánt, érintéses játékokat ajánl, aminek következtében a gátlások leküzdhetőek. Ezek a feladatok, más sportágak során is hasznosak lehetnek, ahol a társsal való érintkezés gondolata problémát okoz, például a kézilabdázóknál, a kosárlabdázóknál, ahol a védekezés és a támadás során egyaránt szoros testi kontaktusba kerülnek a tanulók. Ha a tanulóknak nem okoz már nehézséget egy küzdőjáték, nehezítette feltételekkel is játszható. Ha nehezítünk egy játékot, fontos, hogy a tanulók hasonló szinten legyenek, megismerjék az újított szabályokat. Próbajáték játszátásával, a félreértések elkerülhetőek, így nem merül fel vita a tanulók között a szabályok végett.

A tantervi előírásokban a küzdőjátékok és feladatok oktatását a tényleges küzdősportok (judo, birkózás, korábbiakban az aikido) és önvédelmi feladatok követik. „Minden olyan sportág küzdősport gyűjtőfogalom alá tartozik, ahol az ellenfelek, érintkezve az adott szabályok szerint a győzelem elérése érdekében viaskodnak. Az érintkezés lehet folyamatos, pillanatnyi-érintőleges, s ez történhet szerrel, eszközzel, illetve a testrészek érintkezésével.” (Morvay-Sey, 2011, 103. o.) Itt már fokozottabb koncentráció és önfegyelem szükséges mind a diákok mind a tanár részéről. Fontos megismertetni azokat az alapvető védekezés technikákat, amik a mindennapi élet fenyegető szituációi ellen is segítséget nyújthatnak, azonban hangsúlyozandó, hogy a veszélyhelyzetek elkerülése az elsődleges cél.

„Az önvédelem védekezésmód, amely a támadás elhárítására irányul. A támadás elleni védekezés (amely egyes személyek, vagy a közösség és azok javai ellen irányul) minden ember törvény adta joga, sőt - bizonyos esetekben - kötelessége is.” (Galla, 1969, 243. old.)

Összességében elmondható, hogy a küzdősportok alkalmasak a személyiségi jegyek formálására, a düh és az agresszió kezelésére, a jellemfejlesztésre, emellett javítják a koordinációs és kondicionális képességeket, és a figyelemkoncentrációt.

Küzdősportok bekerülése a tantervekbe

A küzdősportok és harcművészetek bekerülése a Nemzeti alaptantervbe Galla Ferenc munkásságának köszönhető. Galla a Testnevelési Főiskola oktatójaként és munkatársaként, nagy hangsúlyt fektetett a küzdősportok népszerűsítésére. 1985-ben a Testnevelési Főiskola a paksi Bezerédj 92 István Általános Iskola kérésére, „elvállalta kísérleti jelleggel az I. és V. évfolyamon (felmenő rendszerrel) a testnevelés tantárgy keretében kiegészítő tananyag óraszámában a cselgáncs oktatási anyag kidolgozását és szakmai felügyeletét, irányítását a

testnevelés órák keretein belül kiegészítő anyagként cselgáncsot kezdett oktatni.” (dr. RÓKUSFALVY Pál levele dr. CSOMA Gyulának az Országos Pedagógiai Intézet igazgatójának 1985. április 30. In: Morvay-Sey K., 2013, 73 o.)). Galla készítette el az oktatáshoz szükséges tananyagot és előírásokat, Tuncsik József és Vági Miklós pedig vállalták a tartalmak oktatását a paksi iskolában. „A paksi minta alapján több városban, így Debrecenben, Kaposváron és a fővárosban is megkezdődött a judo iskolai oktatása”, (Morvay-Sey K., 2013, 73 o.) lehetővé téve, hogy a küzdősportok ténylegesen részét képezzék a tanterveknek.” A kezdeményezést nagy érdeklődés és siker koronázta, ennek hatására kapott a Testnevelés Főiskola felkérést és lehetőséget arra, hogy kidolgozzon egy olyan előírást a tartalmakra vonatkozóan, ami a Nemzeti alaptanterv részét képezheti.

A Nemzeti alaptantervek és kerettantervek rövid vizsgálata a témával kapcsolatban

Az 1995-ben elkészült, majd 1998-ban bevezetett Nemzeti Alaptanterv már tartalmazza a „Küzdősportok és önvédelem” témakört, ami magába foglalja a küzdőjátékokat és feladatokat, a judot, az aikidot, és a birkózást. A tantervi előírások lineáris egymásra épülése lehetővé teszi, hogy a tanulók életkornak megfelelően sajátítsák el a gyakorlati ismereteket. 4. évfolyamig „húzások-tolások, emelések, mögé kerülés, és kiemelés” (...) képezi az előírások részét, 8. évfolyam végére már „a birkózás és további küzdősportok egyszerűbb elemei”(…) is helyet kapnak. 10. évfolyam végére judo, és aikido alaptechnikáinak (esések, dobások, fogások) megismertetése, megtanítása az elvárt.

Az előírások az elméleti oktatásra is hangsúlyt fektetnek, ezáltal a tanulók megismerhetik a küzdősportok történetét, és filozófiáját. (NAT, 1998)

A 2003-as NAT elődjéhez képest kevesebb előírást tartalmaz és a „küzdősportok alapjait”(…) főként a fiúknak ajánlja, az előző alaptantervvel ellentétben, ahol nem volt ilyen jellegű kikötés. A nemek közötti határhúzás megnehezíti a testnevelők munkáját, továbbá megfosztja a lányokat attól a lehetőségtől, hogy felkészüljenek a mindennapi élet során fellépő veszélyhelyzetek elhárítására. (NAT, 2003)

A 2007-es NAT a témát illetően nem sok változáson ment keresztül. Továbbra sem bővíti a küzdősportokkal kapcsolatos előírások repertoárját. A tartalom oktatásához itt sem ad konkrét támpontokat és továbbra is megfigyelhető, a nemek közötti különbség tétel, ami előtérbe helyezi az esztétikai sportok gyakoroltatását a lányok körében. Ez azért is szomorú tény, mert a küzdősportok más oldalról fejlesztik az egyént, mint az esztétikai sportágak, és ezáltal elveszünk a lehetőséget, az ilyen irányú fejlődéstől. (NAT, 2007)

A 2012-es NAT ismét nagyobb teret enged a küzdősportoknak. Már 1. osztálytól megjelennek az önvédelmi és küzdő feladatok, továbbá az előírások újra mindkét nemre vonatkoznak. Továbbra sem konkrét tananyagot ír elő, de pontosabban fogalmazza meg a fejlesztési előírásokat. (NAT, 2012)

Az 2001-ben bevezetett kerettanterv 4. osztályig a küzdőjátékok és feladatok, továbbá a groundbirkózás gyakoroltatását célozza meg. 5-8.-ig évfolyamonként építi fel az önvédelem alapjait, elsőként gurulások, esések oktatásával, majd a judo és aikido alapttechnikáinak megismertetésén keresztül, jut el a birkózás (groundbirkózás) egyszerűbb elemeinek ajánlásához. 9-12. osztályig a judo, a birkózás, a páros küzdelmek is helyet kapnak, ami a versenyzés folyamatán keresztül más aspektusokból is érinti a témakört. Az előírások mindig előzetes tudásra épülnek, ami lehetővé teszi a látványos fejlődést. (Kerettantervek, 2000)

A 2003-as kerettantervben tartalmi változás nem figyelhető meg a 2001-es előírásokhoz képest, ellenben a 2008-asnál, ahol is a küzdősport tantervi témakör nem szerepel 1-4. osztályig. 5-8. osztályig a küzdőjátékok és feladatok páros és csapatversenyek formájában, megismertetik a tanulókkal a test-test elleni küzdelmet, ami a későbbiekben előnyt jelent majd az önvédelmi fogások oktatásánál. Az önvédelmi alapokat csak a fiúk részére ajánlja.

9. évfolyamtól írja elő a cselgáncs és a groundbirkózás oktatását, ami azért meglepő, mert a 2001-es előírásokban a groundbirkózás már 1. osztálytól megjelenik. (Kerettantervek, 2003, 2008)

A 2012-es kerettanterv sokkal részletesebben foglalkozik a küzdősport témakörrel, mint az előzőek. Bár elődjeihez képest nem tartalmazza az aikidot a gyakorlati előírások mellett, viszont nagy hangsúlyt fektet a szellemi képességek fejlesztésére. Az elsősegélynyújtás a baleset megelőzés, a társak tisztelete, a sportszerű viselkedés sokkalta hangsúlyosabban szerepel a korábbiakhoz képest. Elméleti síkon is szélesebb körű ismereteket kíván nyújtani mint a korábbi kerettantervek, például „agresszió, asszertivitás, siker-kudarck értelmezése”(…). 1-2. osztályban a „társtolások és húzások”(…), „esések és tompításai”(…), 3-4. osztályban az „önfegyelem és önszabályozás továbbfejlesztése”(…) a cél. 5-6. osztályban „szabadulások egykezes, kétkezes lefogásból, mellső, hátsó egykezes és kétkezes átkarolásból”(…), és a groundbirkózáson és a judon keresztül, célozza meg a képességfejlesztést. 7. osztálytól elsőként jelenik meg a fojtás technika, ezzel egyidejűleg a kontrolált mozgásvégrehajtás. (Kerettantervek, 2012)

A vizsgálat bemutatása

Vizsgálati módszer, vizsgálat helye és ideje

Dolgozatom során ankét módszert alkalmaztam. Az pécsi általános és középiskolákkal való személyes kapcsolatfelvételt követően a testnevelő tanárokkal töltettem ki önkéntesen egy 16 zárt kérdésből álló anonim kérdőívet 2013/2014 I. félévében.

Az alkalmazott kérdőív kérdéskörei a következők voltak:

A testnevelő tanárok témára vonatkozó felkészültsége.

Az oktatási hajlandóság.

A személyi és tárgyi feltételek meglétére vonatkozó kérdések.

A diákok és testnevelő tanárok küzdősportok iránti érdeklődése, személyes hozzáállása.

A vizsgálati minta

A vizsgálatban 33 pécsi általános és középiskola vett részt. 120 kérdőívből 109 értékelhető kérdőív érkezett vissza. Adatfeldolgozás során Excel és SPSS programok segítségével leíró és következtetési statisztikákat készítettem, majd összehasonlítottam a korábban elvégzett és témában publikált eredményekkel.

Eredmények és megbeszélés

Morvay-Sey (2010) és Morvay-Sey és Rétsági Erzsébet (2010) által elvégzett felméréseket felhasználva és folytatva, vizsgáltam a küzdősport tantervi témakör helyzetét a pécsi iskolákban. A kutatások megközelítőleg öt évenként vizsgálják a tanári szemléletváltást, 2002-ben, 2008-ban és 2013-ban.

2002-ben 32 iskolából 83, 2008-ban 22 iskolából 65, 2013-ban pedig 32 iskolából 109 személy segítette a kutatást a kérdőívek kitöltésével.

A nemek arányát, és a végzettség helyét tekintve minimális eltérés mutatható ki a mintákban, ez valószínűleg annak is betudható, hogy az elmúlt 15 év alatt, a testnevelő tanárok fluktuációja viszonylag kicsinek mondható, a cserélődés a mintában minimális.

A végzettség helye (egyetem, főiskola) és az oktatás kapcsolata között viszont szignifikáns összefüggés észlelhető, tehát akik egyetemen végezték tanulmányaikat, nagyobb hajlandósággal oktatják is óráik során a küzdősportokat. *(Melléklet 1. táblázat)*

A 3 felmérés során emelkedő tendencia figyelhető meg a tekintetben, hogy akik később végezték tanulmányaikat, nagyobb számban tanulták a küzdősportokat és ehhez kapcsolódó ismereteket. Ez annak köszönhető, hogy 2006-tól a sportszakember képzésben kötelező tantárgyként szerepel a küzdősport tartalom.

2002-ben 32,5%-nak volt jelen a küzdősport tartalom tanulmányai során, 2008-ban 45,3% számolt be erről, 2013-ban pedig már 60%-ra emelkedett ez az arány. A tanult tartalmak tekintetében a judo, a birkózás-grundbirkózás és a küzdőjátékok és küzdőfeladatok a legjelentősebbek, de az önvédelem, az aikido, a vívás, és az ökölvívás különböző formái is megjelennek a válaszok között. A válaszadók válaszaiból látható, hogy átlagosan egy vagy két félévig tanulták a felsőoktatásban a küzdősportokat. Véleményem szerint, minimum négy félév lenne az ideális az elmélet és a gyakorlat magas szintű elsajátításához. 1 félév alatt körülbelül 10-13 alkalom áll rendelkezésre, ami alatt a küzdősportok gyakorlati alapjai mellett, az elméleti anyagot is meg kell tanulni. Az esés, dobás illetve leszorítás technikák helyes és pontos kivitelezése, gyakorlása ennél sokkal több időt igényelne.

Annak ellenére, hogy az évek során növekedett azok száma, akik jártasak a témával kapcsolatban, a 2008-as eredményekhez képest csökkent azok száma, akik valóban oktatják is a küzdősportokat óráik során. 2002-ben 37,3% tanította, 2008-ban már 63,1%, 2013-ban viszont csak 53,2% számolt be arról, hogy tanítja a küzdősportokat órái során. Sajnálatos, hogy a 15 éve érvényben lévő előírásokat, még mindig sok testnevelő tanár nem tartja be. Így megkérdőjelezhető az is, hogy a többi sportágra vonatkozó előírás, milyen mértékben valósul meg, mennyire képezi a tanórák részét.

Szignifikáns összefüggés mutatható ki a tekintetben 2008-ban, és 2013-ban is, hogy akik tanulták a küzdősport tartalmakat felsőoktatási tanulmányaik során, nagyobb számban oktatják is óráik során. *(Melléklet 2. táblázat)*

A testnevelő tanár neme és az oktatási hajlandóság között a 2013-as mintában 5%-os szignifikancia szinten kimutatható, hogy a férfi testnevelő tanárok nagyobb számban tanítják a küzdősportokat és ehhez kapcsolódó tartalmakat az óráik során. A 2008-as mintában nem található ilyen irányú összefüggés. *(Melléklet 3. táblázat)*

A tanított tartalmak tekintetében, elmondható, hogy a küzdőjátékok és feladatok, és a birkózás- grundbirkózás nagyobb teret kapnak az órák során, ami annak köszönhető, hogy a felsorolt tevékenységek nem igényelnek különösebben szereket, illetve egyszerűek a szabályaik. A judo és az önvédelmi fogások sok iskolába, háttérbe szorulnak, ugyanis ezek oktatásához, gyakoroltatásához szőnyegfelület szükséges, ami sok helyen nem elérhető.

Azok, akik nem tanítják a tartalmakat, leginkább arra hivatkoztak a felmérések során, hogy nem tanulták felsőoktatási tanulmányaik során a küzdősportokat, illetve nem érzik magukat felkészültnek a témával kapcsolatban.

A küzdősport tantervi témakörei között a küzdőjátékok és feladatok minden korosztály számára szerepelnek az előírásokban, melyeknek egyszerű szabályaik vannak, nincsen nagy szerigényük, így előzetes tudás és speciális eszközök nélkül is játszathatóak.

Véleményem szerint pedagógusi szerepkövetelmény az élethosszig tartó tanulás, ami a testnevelő tanárok ismereteinek aktualizálását is magába foglalja. A továbbképzések segíthetnek abban, hogy az eddig nem ismert tartalmakat elsajátítsuk, ezáltal új ismeretanyagot vigyünk az órákba, és érdekesebbé, szívesebbé tegyük az tanórákat, ami a monotonitás elkerülése végett is fontos.

Saját felmérésem során, kíváncsi voltam arra is, hogy a testnevelők veszélyesebb sportágnak titulálják-e a harcművészeteket, más sportágakkal szemben. 78% számolt be arról, hogy nem jár nagyobb felelősséggel és több kockázattal egy küzdősport óra megtartása, mint például egy labdajáték vagy atlétika óra levezénylése. A válasz azért döbbsített meg, mert arra a kérdésre, hogy ténylegesen hányan oktatják a tartalmakat a testnevelés órák során, csak 53,2% válaszolt igennel. Természetesen minden sportág tartogat veszélyeket, és fokozott figyelmet kell szentelni a balesetek elkerülésére, de bátorodom kijelenteni, hogy egy judo vagy birkózás gyakoroltatása, tanítása, összetettebb feladat és több figyelmet igényel. Itt ismételtén fontosnak tartom kiemelni, hogy hangsúlyozni kell a diákok körében, hogy nem a másik bántalmazása, legyőzése a cél. Olyan jelzésmódokban kell megegyezni a tanulókkal, amivel tűrőképességük határait jelezhetik egymásnak. Ez általában kopogás az ellenfél testrészén vagy a szőnyegfelületen/tatamin, de jelezhető akár szóban is. A páros feladatok megkezdése előtt, az esésgyakorlatok megtanítása a legfontosabb, ezt követi, a helyes fogásmód. A dobás és leszorítás technikák pontos kivitelezése fokozott figyelmet kíván. Figyelni kell, a súlypontra, a forgásszögre, a fogásmódra, a testtartásra és arra is, hogy a mozdulatok meghatározott pályán/íven történjenek.

A személyi és tárgyi feltételek meglétének vizsgálatakor, a válaszok iskolákon belül is megoszlottak. Ez valószínűleg annak tudható be, hogy korosztályonként más előírásokat tartalmaznak a tantervek, és ami általános iskola 6. osztályáig biztonságosan megvalósítható a rendelkezésre álló szerekkel, az a későbbiekben már nem biztos, hogy megállja a helyét. 2002-ben még csak 26,5% gondolta úgy, hogy a személyi és a tárgyi feltételek is megfelelőek az iskolájukban. 2008-ban 32,5%-ra nőtt ez az arány, majd 2013-ban 47,7%-ra. 32,5% szerint 2002-ben, sem a személyi, sem a tárgyi feltételek nem adóttak iskolájukban, 2008-ban ezt már

csak 28% gondolja így, míg 2013-ban ismét megemelkedik azok aránya, akik elégedetlenek mindkét feltétellel 33%-ra. Mindhárom felmérés során akadnak olyanok, akik csak a személyi vagy csak a tárgyi feltételeket gondolják megfelelőnek. Összességében tekintve az I. felmérésben 57,8% véli megfelelőnek a tárgyi feltételek meglétét, a II. felmérésben 64,1% gondolja, míg az új felmérés során már csak 57,7%. 36,1% gondolja úgy a korábbiakban (2002), hogy megvannak a személyi feltételek, 2008-ban már 40,6%, míg az idei felmérésben már 53,2%. A személyi feltételek javulása, sajnos nincs párhuzamban a tárgyi feltételekével. A hipotézisem beigazolódní látszik, miszerint a személyi kondíciók javultak a korábbiakhoz képest, ellenben a tárgyi feltételekkel, ahol még rosszabb eredmény figyelhető meg a korábbi (2008-as) eredményhez képest.

A 2008-as és 2013-as kérdőívek a tanárok tapasztalataira hagyatkozva, a diákok küzdősportokhoz való személyes hozzáállását is vizsgálták. Arról, hogy a diákok szívesen tanulják-e a küzdősportok alapjait, 61,5% válaszolt igennel első körben, míg 2013-ban már 71,5% tapasztalta ezt. Szomorúan tapasztaltam, hogy a két felmérés során voltak olyan válaszadók is, akik nemmel válaszoltak annak ellenére, hogy nem oktatják a tartalmat. Számomra érthetetlen, hogy azok a tanárok, akik nem tanítják a tartalmat, és nem ismerik a tanulók érzelmi megnyilvánulásait a témát illetően, de a diákok hozzáállására vonatkozóan mégis nemleges választ adtak, miből vonhatták le a következtetéseket. Remélhetőleg, a diákok pozitív hozzáállása a témához, ami magas százalékban mutatkozik meg, még több testnevelő tanárt ösztönöz majd a küzdősportok tanítására a későbbiekben.

2008-ban és 2013-ban kíváncsiak voltunk arra is, hogy a testnevelők részt vennének-e a küzdősportok iskolai testnevelésén belüli oktatásra vonatkozó továbbképzése(ke)n. 2008-ban 62,5% nyilatkozta, hogy szívesen venne részt a témával kapcsolatos továbbképzésen, 2013-ban 65,1%. Szignifikáns összefüggés mutatható ki mindkét esetben, tehát akik jelenleg is oktatják a küzdősportokat óráik során, nagyobb számban vennének részt továbbképzéseken. (Melléklet 4. táblázat) Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy a témával kapcsolatos ismereteiket fejleszteni, illetve magasabb szintekre szeretnék emelni a tanárok.

Összegzés

Munkám során, arra tettem kísérletet, hogy átfogó képet nyújtsak a küzdősportok és önvédelem tantervi témakör jelenlegi helyzetéről Pécsett. Kérdőíves felmérést követően, az eredmények összehasonlításra kerültek a korábban elvégzett kutatásokkal. A dolgozat elején kitűzött célok megvalósultak, ellenben hipotéziseim csak részben igazolódtak. A személyi kondíciók javultak a korábbiakhoz képest, a tárgyi feltételek viszont a legtöbb iskolában továbbra sem felelnek meg az elvárásoknak. Az intézmények beszámolóí alapján elmondható, hogy sok helyen nem állnak rendelkezésre azok a szerek, eszközök, amik a biztonságos óra kivitelezését szolgálhatnák. Az a feltételezésem, miszerint a küzdősportok oktatása nagyobb hangsúlyt kap a korábbi évekhez képest, és a testnevelő tanárok az előírásoknak megfelelő tartalmakat, az előírt óraszámokban oktatják, nem teljesült.

Kijelenthető, hogy hiába képezi a küzdősport és önvédelem tartalom az előírások részét több mint 15 éve, a testnevelők ismeretei e téren még mindig hiányosak, a tárgyi feltételek sok helyen nem felelnek meg az elvárt tartalmak oktatásának, valamint a tanárok személyes véleménye sem kielégítő a témát illetően.

Az 1998-as Nemzeti alaptanterv a küzdősportok mellett több új sportág bevezetését is eredményezte, például ritmikus gimnasztika. Ahhoz, hogy reális képet kapjunk arról, hogy a küzdősportok fejlődése milyen szinten áll, érdemes lenne a 1998-as évet követő többi újonnan bekerült sportággal összehasonlítani, de sajnos kevés kutatás foglalkozik a tantervekben előírtak, gyakorlati megvalósulásával.

A küzdősportok esetében a tárgyi feltételek hiánya, és a felsőoktatásban képzésre fordított idő rövideje okozza a gyakorlati megvalósulás legfőbb problémáit, így ezek kiküszöbölése az elsődleges cél a minőségi javulás érdekében. Az eredmények tükrében szeretnék megfogalmazni pár javaslatot, ajánlást, ami véleményem szerint a jelenlegi helyzet javulását idézhetné elő.

A komplex fejlődés érdekében, mind a felsőoktatásban, mind a közoktatásban szükség lenne változtatásokra. Elsőkén törekedni kellene arra, hogy a küzdősport tartalom magasabb óraszámokban legyen jelen a testnevelő tanárképzésben, ezáltal széleskörű ismereteket biztosítva a leendő testnevelőknek és sportszakembereknek. Fontos lenne továbbá, olyan tanfolyamokat és továbbképzéseket szervezni a testnevelőknek, amit szakedzők tartanának. A tárgyi feltételek hiányának kiküszöbölésére, az infrastrukturális fejlesztések mellett, új sportágak bevezetése is meghatározó lehetne, mint például a karate, aminek oktatása nem igényel szereket, de fejlesztő hatásai hasonlóak mint a judonak.

Irodalomjegyzék

- Galla F. (1969): Cselgáncs (judo) és önvédelem (aikido). Sport. Budapest.
- Morvay-Sey K. (2009) Szemléletváltás a küzdősportok oktatásában. XIII. Apáczai – Napok Nemzetközi Tudományos Konferencia 2009. Kreativitás és innováció –Álmodj, alkoss, újíts! Tanulmányok. Nyugat-magyarországi Egyetem. Apáczai Csere János Kar. Győr. (CD)
- Morvay-Sey K.- Rétsági E. (2010): A küzdősportok és az önvédelem iskolai oktatásáról. Egy pécsi vizsgálat eredményei. In: Új Pedagógiai Szemle. 2010 3-4. szám 129-139.old.
- Morvay-Sey K. (2011): Küzdősportok, küzdőjátékok. Dialóg Campus Kiadó, Letöltés: <http://tamop412a.ttk.pte.hu/TSI/Morvay-Sey%20Kata%20-%20Kuzdosportok,%20kuzdojatekok/kuzdosportok.html>, 2013.08.15.)
- Morvay-Sey K.(2013): A küzdősportok közoktatásban és testnevelő tanárképzésben betöltött szerepéről. In: Benedek, D.- Vadász, V. (2013): Perspektívák a neveléstudományban. Válogatás a Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola kutatóinak írásaiból 2012. PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs.
- Nagy E. (2000): Küzdősportok az iskolai testnevelésben. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
- Nemzeti alaptanterv (1995). Testnevelés és sport műveltségterület. Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest
- Nemzeti alaptanterv (2003). Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a0300243.kor, 2013.10.05
- Nemzeti alaptanterv (2007) Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf, 2013.10.05.
- Nemzeti alaptanterv (2012): Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve: <https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ofi.hu%2Fnat-2012&ei=LJmVUv7CCoPkywOr2ID4DA&usg=AFQjCNF0jxpv687A1j2Q53VWRbgjC3cV6w&sig2=VdXzcclz13y6X8Zd6N9Keg> 2013.10.05.

- Kerettanterv (2001). Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve:
<http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatas/tantervek/kerettanterv-2000> 2013.11.05)
- Kerettanterv (2003). Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve:
<http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatas/tantervek/kerettanterv-2000> 2013.11.05
- Kerettanterv (2008). Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve:
<http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatas/tantervek/oktatasi-kulturalis> 2013.11.05.
- Kerettanterv (2012). Testnevelés és sport műveltségterület. Letöltve:
<http://kerettanterv.ofi.hu/> 2013.10.09.
- 2011. évi CXCV. Törvény a nemzeti köznevelésről. Letöltve:
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV Letöltve: 2013.10.26.
- 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az Alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről. Letöltve:
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0600015.OM 2013.10.11.

Mellékletek

1. táblázat: Végzettség és küzdősportok oktatásának kapcsolata 2008-ban és 2013-ban

Végzettség * Küzdősportok oktatása Crosstabulation

			Tanítja-e		Total
			igen	nem	
Végzettség	főiskolai	Count	17	17	34
		% within Végzettség	50,0%	50,0%	100,0%
			26,2%	26,2%	52,3%
	egyetemi	Count	15	4	19
		% within Végzettség	78,9%	21,1%	100,0%
	főiskolai, majd később kieg. egyetemi	Count	9	3	12
		% within Végzettség	75,0%	25,0%	100,0%
Total	Count		41	24	65
	% within Végzettség		63,1%	36,9%	100,0%

Forrás: Morvay-Sey (2010)

Végzettség * Tanítja a közoktatásban Crosstabulation (2013)

			Tanítja a közoktatásban		Total
			Igen	Nem	
Végzettség	Egyetemi végzettség	Count	49	27	76
		% of Total	45,0%	24,8%	69,7%
	Főiskolai végzettség	Count	8	20	28
		% of Total	7,3%	18,3%	25,7%
	Tanítói végzettség (testnevelő spec. szakollégium)	Count	1	4	5
		% of Total	,9%	3,7%	4,6%
Total	Count		58	51	109
	% of Total		53,2%	46,8%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,344	,002
	Cramer's V	,344	,002
N of Valid Cases		109	

Forrás: saját kutatás

2. táblázat: Küzdősportok oktatása az iskolában és a tanárképzés során történő tanulás összefüggése 2008-ban és 2013-ban

**Küzdősport oktatása* Küzdősportok tanulása a képzés során
Crosstabulation**

			Küzdősportok tanulása a képzés során		Total
			igen	nem	
Tanítja-e	igen	Count	22	18	40
		% of Total	34,4%	28,1%	62,5%
	nem	Count	7	17	24
		% of Total	10,9%	26,6%	37,5%
Total		Count	29	35	64
		% of Total	45,3%	54,7%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,251	,044
	Cramer's V	,251	,044
N of Valid Cases		64	

Forrás: Morvay-Sey (2010)

Küzdősportok tanulása a képzés során * Küzdősportok oktatása Crosstabulation (2013)

			Oktatja a tartalmakat		Total
			Ige	Nem	
Tanulta a felsőoktatásban	Igen	Count	43	23	66
		% of Total	39,4%	21,1%	60,6%
	Nem	Count	15	28	43
		% of Total	13,8%	25,7%	39,4%
Total		Count	58	51	109
		% of Total	53,2%	46,8%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,296	,002
	Cramer's V	,296	,002
N of Valid Cases		109	

Forrás: saját kutatás

3. táblázat: Testnevelő tanár neme és az oktatási hajlandóság összefüggései 2008-ban és 2013-ban

Testnevelő neme- küzdősport oktatása Crosstabulation

			Tanítja-e		Total
			igen	nem	
Nem	férfi	Count	25	9	34
		Expected Count	21,4	12,6	34,0
		% of Total	38,5%	13,8%	52,3%
	nő	Count	16	15	31
		Expected Count	19,6	11,4	31,0
		% of Total	24,6%	23,1%	47,7%
Total	Count		41	24	65
	Expected Count		41,0	24,0	65,0
	% of Total		63,1%	36,9%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,227	,067
	Cramer's V	,227	,067
N of Valid Cases		65	

Forrás: Morvay-Sey (2010)

Testnevelő tanár neme * Tanítja a közoktatásban Crosstabulation (2013)

			Tanítja a közoktatásban		Total
			Igen	Nem	
Testnevelő tanár neme	Férfi	Count	37	22	59
		% of Total	33,9%	20,2%	54,1%
	Nő	Count	21	29	50
		% of Total	19,3%	26,6%	45,9%
Total	Count		58	51	109
	% of Total		53,2%	46,8%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,207	,031
	Cramer's V	,207	,031
N of Valid Cases		109	

Forrás: saját kutatás

4. táblázat: Küzdősportok tanítása és a továbbképzési hajlandóság összefüggései 2008-ban, és 2013-ban

Továbbképzési hajlandóság * Küzdősport oktatása Crosstabulation

			Tanítja-e		Total
			igen	nem	
Továbbképzési hajlandóság	igen	Count	29	11	40
		% of Total	45,3%	17,2%	62,5%
	nem	Count	11	13	24
		% of Total	17,2%	20,3%	37,5%
Total		Count	40	24	64
		% of Total	62,5%	37,5%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,267	,033
	Cramer's V	,267	,033
N of Valid Cases		64	

Forrás: Morvay-Sey (2010)

Küzdősportok oktatása Továbbképzési hajlandóság Crosstabulation (2013)

			Küzdősportok tanítása		Total
			Igen	Nem	
Továbbképzési hajlandóság	Igen	Count	46	25	71
		% of Total	42,2%	22,9%	65,1%
	Nem	Count	12	26	38
		% of Total	11,0%	23,9%	34,9%
Total		Count	58	51	109
		% of Total	53,2%	46,8%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,317	,001
	Cramer's V	,317	,001
N of Valid Cases		109	

Forrás: saját kutatás

**PÉCS TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR
TESTNEVELÉS- ÉS SPORTTUDOMÁNYI INTÉZET
PÉCS**

HALLGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott Mitzinger Kitti (EHA kód: MIKSAAT.PTE) a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar hallgatója a jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a

A küzdősportok iskolai oktatásának követéses vizsgálata című

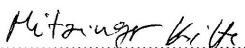
TDK pályamű

önálló munkám, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Jelen dolgozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Pécsi Tudományegyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat.**

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jog, szabálysértési jog, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Pécs, 2017. szeptember 20.

.....
hallgató

¹ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét – az átvévő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.